

SUMMARY

Scientific-methodological approach is considered, in relation to the problems of management by regional-investment development of build complex. Obgruntuvano financial viability of creation of cluster business-model, organizational structure of management, methodology of forming of production intercommunications.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ.

1. Ращупкіна В.М. Управління розвитком економічних процесів при реорганізації промислових комплексів/ В.М Ращупкіна /Монографія //ДонНАБА.-Макіївка,2009.-346с.
2. Соколенко С.І. Кластери в глобальній економіці / С.І.Соколенко.– К.: Логос, 2004. – 848с.

УДК 338.465:621.31(339)

НАПРЯМИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЕКОЛОГО-ЕНЕРГЕТИЧНОЇ БЕЗПЕКИ ДЛЯ ПОДОЛАННЯ НЕГАТИВНИХ НАСЛІДКІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Рябчин О.М., к.е.н., доцент кафедри міжнародна економіка, Донецький національний університет

Проблема зміни клімату є одним з елементів проблеми сталого розвитку. У результаті цього політика в області клімату може бути більш ефективною, якщо вона буде включатись в послідовному порядку до більш широких стратегій, спрямованих на додання національним і регіональним схемам розвитку сталого характеру.

Історичний розвиток економічної думки (навчання Сміта, Рікардо, Мальтуса, Міля та інших) призвів до домінування в ХХ столітті неокласичної економічної науки. В останні десятиріччя в пацях традиційних економістів основна увага приділяється турботам про довкілля, де головне місце посіла тема “інтерналізації екстерналій (зовнішніх факторів)” Альфреда Пігу. Під екстерналіями розуміють чинники та явища, які є зовнішніми стосовно ринкового механізму, і тому вони не впливають на роботу ринку та процес ринкового ціноутворення. Такими екстерналіями можуть бути соціальні та екологічні наслідки економічної діяльності людей, які не відображаються ринковими механізмами і не впливають на визначення рівноважних цін.

Відповідно до логіки Пігу, екосистеми належним чином не охороняються в процесі економічної діяльності через те, що їх вартість не включається до ціноутворення, а отже в ринкові сигнали, які визначають економічні рішення індивідуальних виробників і споживачів, та економічної системи в цілому. Інтерналізація екологічних і соціальних екстерналій – це трансформація додаткових витрат, спричинених зовнішніми щодо вільного ринку екологічними і соціальними факторами, у внутрішні витрати виробництва, тобто їх інтеграція в ринкове ціноутворення. [1]

Економіка довкілля базується на неокласичній економічній теорії, зосереджується на цінах, і головне питання полягає в тому, як інтерналізувати зовнішні екологічні витрати, щоб досягти цін, які віддзеркалюють повні соціальні гранично можливі витрати.

Як деяке наближення до реальності неокласична модель була прийнятною в часи, коли фізичні масштаби людської економіки, і зокрема зумовленого нею ресурсопотоку, були незначними порівняно з відповідними параметрами глобальної екосистеми.

Однак неокласична економіка дедалі частіше постає перед наростаючою і дедалі складнішою проблемою інтерналізації екологічних і соціальних екстерналій – трансформації додаткових витрат, спричинених зовнішніми щодо вільного ринку екологічними і соціальними факторами у внутрішні витрати виробництва, тобто їх інтеграції в ринкове ціноутворення.

Екологічна економіка, яка виникла наприкінці ХХ ст. як інтегральна (синтезуюча) наука, поєднує підходи і досягнення різних наукових шкіл і дисциплін, та пропонує інший, більш комплексний погляд на економічну діяльність людей в контексті її взаємозв'язків з природним середовищем та людськими спільнотами.

На основі дослідження еволюції екологічних поглядів на розвиток економіки, враховуючи посилення екологічної складової в розвитку глобалізаційних процесів, а також в результаті виділення еколого-енергетичних загроз як найнебезпечніших подальшому існуванню людської цивілізації, запропоновано виділення категорії «глобальна екологічна економіка», яку слід визначити як тип міжнародного сталого економічного розвитку світового господарства в умовах зміни клімату, що забезпечує глобальну еколого-енергетичну безпеку, через зменшення споживання паливно-енергетичних ресурсів, підвищення енергоефективності, розвиток відновлювальної енергетики та ринкових механізмів скорочення викидів парникових газів (ПГ) (рис 1).

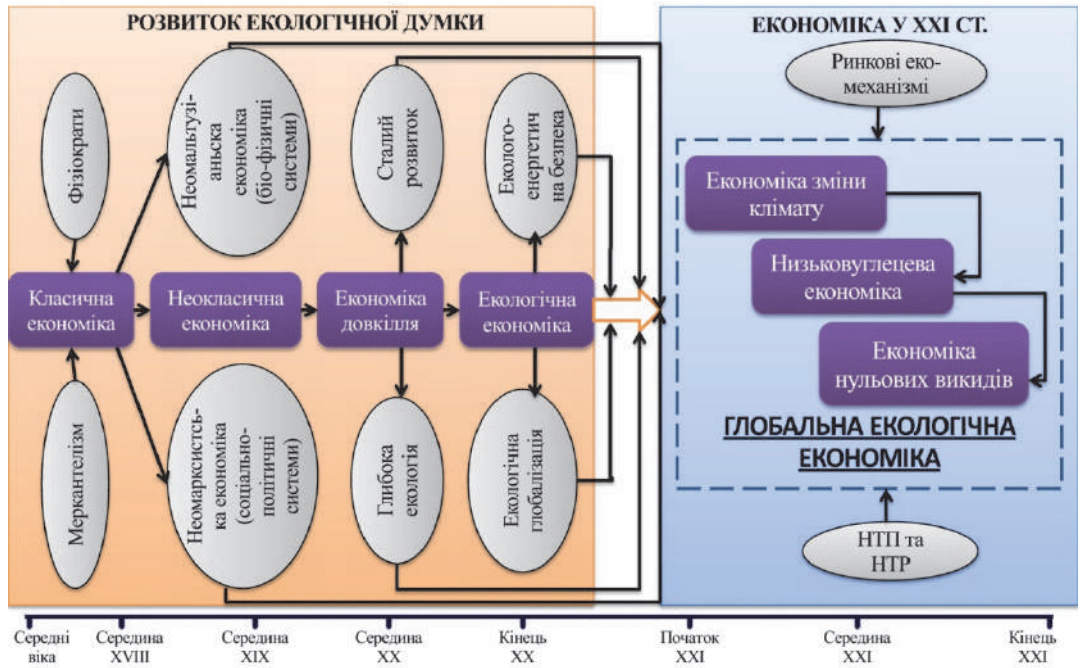

Рис.1. Розвиток екологізації економічної думки і глобальна екологічна економіка

Перехід та функціонування глобальної екологічної економіки здійснюється за рахунок ряду еколого-економічних, політичних та технологічних факторів, таких як скорочення емісії ПГ, зменшення споживання паливно-енергетичних ресурсів і розвиток ринку торгівлі квотами на забруднення. На основі дослідження виділено 3 етапи розвитку глобальної екологічної економіки – економіка зміни клімату, низьковуглецева економіка і економіка нульових викидів.

Економіка зміни клімату має на меті перехід постіндустріальної світової економіки до використання енергоефективних технологій, що знижують споживання викопного палива і скорочують викиди ПГ в атмосферу, шляхом більш ефективного перетворення енергії для запобігання катастрофічних наслідків зміни клімату і обмеженості природних ресурсів.

Низьковуглецева економіка - це виробництво, торгівля, споживання, які не призводять до значних викидів вуглекислого та інших ПГ і не загрожують стабільності клімату. Вона є попередницею економіки нульових викидів

Економіка нульових викидів (посткарбонова економіка) - це кінцева мета глобальної екологічної економіки, що спрямована на повну відмову від використання викопного палива і заміщення його поновлюваними альтернативними джерелами.

Якщо й надалі відкладати вживання конкретних заходів з подолання негативних екологічних наслідків глобалізації, концентрація в атмосфері ПГ буде збільшуватись і надалі, що ускладнить дотримання стабільної концентрації CO₂ в атмосфері, що може призвести до ймовірності небезпечної зміни клімату.

Як показали результати дослідження, пом'якшення наслідків кліматичних змін слід очікувати після 2030 р., а світові температури досягнуть свого максимуму приблизно в 2050 р., що підтверджує існування лагу між вжитими заходами щодо вирішення проблем зміни клімату і їх результатів.

Необхідними є термінові і радикальні реформи в галузі екологічної і енергетичної політики. З часу промислової революції економічне зростання і добробут суспільства базувались на енергетичних системах, заснованих на вуглецевмістному паливі. Протягом наступних декількох десятиліть у світі очікується енергетична революція, що дозволить всім країнам адаптуватись до низьковуглецевої економіки. Ця адаптація має розпочатись в розвинених країнах і передбачає скорочення ними викидів ПГ, щонайменше, на 80% до 2050 р., причому на 30% скорочення має бути здійснене до 2020 р. Для досягнення поставлених цілей крива сукупних викидів повинна досягти максимуму в період між 2012 і 2015 р. Країни, що розвиваються, також повинні будуть визначити траєкторію переходу на низьковуглецеве споживання, хоча темп переходу буде відображати їх більш обмежені ресурси, необхідність підтримки економічного зростання

Визначимо *напрями подолання негативних екологічних наслідків глобалізації*, які необхідні для розвитку системи міжнародної еколого-енергетичної безпеки з метою здійснення швидкого переходу до глобальної екологічної економіки.

Успіх ґрунтується на трьох стратегіях.

1. Встановлення ринкових механізмів відшкодування викидів ПГ.

Ринкові інструменти відіграють важливу роль у створенні стимулів, що сигналізують підприємствам і споживачам, що скорочення викидів призводить до створення додаткової вартості – і що спроможність Землі до поглинання вуглекислого газу є обмеженою. Два основних способи встановлення ціни – це *оподаткування і торгівля квотами на викиди*.

2. Забезпечення державного регулювання задля пом'якшення і адаптації до наслідків кліматичних змін.

Успішна стратегія, в остаточному підсумку, вимагає, щоб споживачі і інвестори переходили на джерела енергії з низьким змістом вуглецю. Цінові механізми можуть ініціювати зміну поведінки, але одних цін мало для досягнення скорочень у тому масштабі або тими темпами, які потрібні. Держава повинна зіграти вирішальну роль у стимулюванні зміни поведінки з метою полегшення переходу до низьковуглецевої економіки. Встановлення стандартів, надання інформації, стимулювання досліджень, обмеження у випадку необхідності кількості альтернатив, які можуть бути перешкодою на шляху вирішення проблеми зміни клімату, субсидії на електроенергію, є ключовими елементами системи регулювання.

3. Активізація міжнародного співробітництва між розвинутими та країнами, що розвиваються.

За умовами РКЗК ООН міжнародне співробітництво було визначено як основний фактор пом'якшення зміни клімату. Розвинені країни повинні очолити боротьбу із кліматичними змінами. Але щоб уникнути небезпечних змін клімату, необхідно домогтись переходу країн що розвиваються, до низьковуглецевого споживання. Міжнародне співробітництво сприяє полегшенню цього переходу, стежачи за тим, щоб траєкторії викидів не перешкоджали розвитку людини і економічному зростанню.

Запропоновані напрямки подолання негативних екологічних наслідків глобалізації потребують фундаментальних змін в енергетичній політиці і у сфері міжнародного співробітництва. Підтримка сталого вуглецевого балансу вимагає «керування недостатністю» - мається на увазі недостатня здатність Землі поглинати ПГ.

Без фундаментальної реформи ринкових відносин світ не уникне небезпечної зміни клімату. Переговори щодо виконання умов Кіотського протоколу після 2012 р. дають можливість поліпшити картину. Однією з невідкладних вимог є включення положень про передачу фінансових коштів і технологій країнам, що розвиваються. Інша вимога - міжнародне співробітництво, покликане сформувати механізми енергоефективного розвитку країн в системі сталого розвитку світового господарства.

Як свідчать результати проведеного аналізу, енергоефективність зміцнює свої позиції в усьому світі. Уряди країн все більшою мірою усвідомлюють необхідність застосування комплексного підходу до вирішення питань енергоефективності в рамках політики, що проводиться в сфері як енергетики, так і боротьби зі зміною клімату. Енергоефективність - це інструмент, який одночасно сприяє досягненню трьох основних цілей енергетичної політики:

- 1) підвищення енергетичної безпеки;
- 2) зниження шкідливого екологічного впливу внаслідок зниження використання енергоресурсів;
- 3) підвищення конкурентоспроможності промисловості.

Проекти, що приводять до зростання енергоефективності, залежать від передачі технологій, що допомагає в їх здійсненні. Більш того, потенціал стратегії в області енергоефективності існує в країнах як з монополізованим, так і з лібералізованим енергетичним ринком, хоча масштаб і ефективність політики в галузі енергоефективності можуть зростати по мірі здійснення ринкових перетворень. Завдання полягає в досягненні на практиці фактичних, відчутних результатів у сфері підвищення енергоефективності.

З метою підвищення енергоефективності використовується цілий ряд економічних заходів. Такі заходи варіюють від інформаційної підтримки/консультацій до фінансових інструментів і заходів в сфері регулювання (як обов'язкових, так і добровільних). За останні роки як найбільш ефективний підхід зарекомендувало себе поєднання заходів. Заходи, здійснювані ізольовано, виявляються менш ефективними.

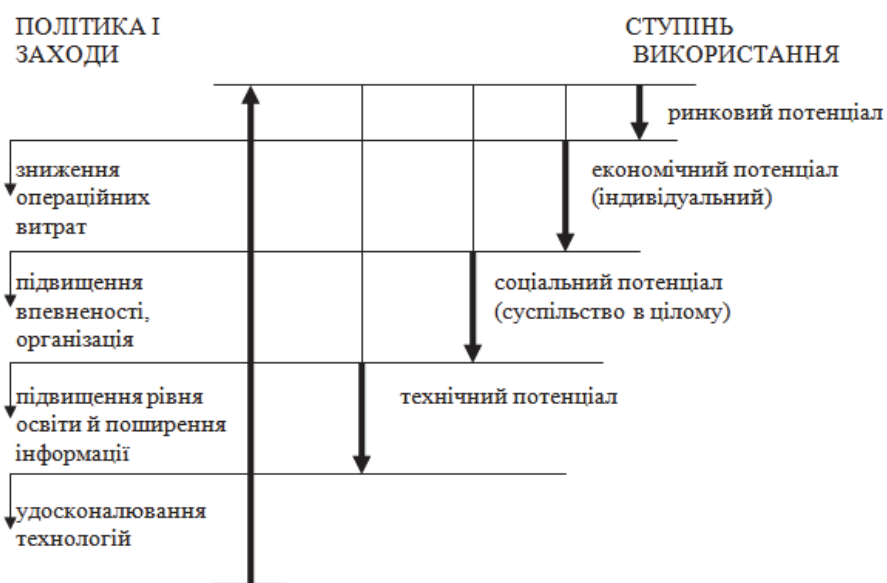

Рис. 2 Енергоефективність - різні можливості і напрями політики для поліпшення показників [2]

При цьому необхідно удосконалити інституціональну інфраструктуру для формування і проведення політики в сфері енергоефективності і забезпечення належної координації дій організацій, що займаються питаннями

енергоефективності, поліпшення стану навколишнього середовища і зміни клімату, а також відповідальних за розробку економічної політики.

Таким чином, збільшення рівня еколого-енергетичних загроз глобалізації зумовило необхідність формування *системи еколого-енергетичної безпеки*, яка включає створення широкої мережі установ, організацій та об'єднань охорони навколишнього середовища, збільшення фінансової і технологічної підтримки, управління природокористуванням, стимулювання раціонального споживання енергії тощо. Ефективність забезпечення глобальної безпеки повинна здійснюватися через розвиток економіки, а не через її захист, завдяки впровадженню положень теорії сталого розвитку в існуючі концепції забезпечення безпеки, прикладом чого є реалізація положень Кіотського протоколу як системних заходів мінімізації наслідків глобальних загроз.

РЕЗЮМЕ

У статті розкриваються теоретичні та практичні аспекти формування та реалізації стратегії подолання негативних екологічних наслідків глобалізації, що необхідно для розвитку системи міжнародної еколого-енергетичної безпеки з метою здійснення швидкого переходу до глобальної екологічної економіки.

Ключові слова: економіка зміни клімату, енергетична політика, енергозбереження, глобалізація, енергоефективність

РЕЗЮМЕ

В статье раскрываются теоретические и практические аспекты формирования и реализации стратегии преодоления негативных экологических последствий глобализации, что необходимо для развития системы международной эколого-энергетической безопасности с целью осуществления быстрого перехода к глобальной экологической экономике.

Ключевые слова: экономика изменения климата, энергетическая политика, энергосбережение, глобализация, энергоэффективность

SUMMARY

The article covers theoretical and practical aspects of forming and implementing strategy to overcome the negative environmental consequences of globalization to develop the international environmental and energy security for the purpose of rapid transition to global environmental economics.

Key words: Climate change economy, energy policy, energysaving, globalization, energy efficiency

СПИСОК ДЖЕРЕЛ:

1. Вовк В.І. Екологічна економіка як сучасна інтегральна наука. Витоки та засадничі принципи. - [Електроний ресурс]. - Режим доступу: <http://clubofrome.org.ua/corweb/Article/11/>
2. Доклад о развитии человека 2007/2008. Борьба с изменениями климата: человеческая солидарность в разделённом мире / Пер. с англ. – М.: Издательство «Весь Мир», 2007. – 400 с.
3. Рябчин А.М. Альтернативы природному газу в Украине в условиях энерго- и ресурсодефицита: промышленные технологии / Макогон Ю.В., Янковский Н.А., Рябчин А.М. Губатенко Н.И./ Монография / под ред. Ю. В. Макогона. – Донецк: ДонНУ, 2011.–247 с.

УДК 338.33:332.12

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СТАРОПРОМИСЛОВИХ РЕГІОНІВ УКРАЇНИ В ПЕРІОД ПІСЛЯКРИЗОВОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Снігова О.Ю., к.е.н., доц., с.н.с., с.н.с. відділу економічного зростання та структурних змін в економіці ДУ „Інститут економіки та прогнозування НАН України” м. Київ

Постановка проблеми. Економіка старопромислових регіонів у 2010 р. характеризується повільними темпами післякризового відновлення. Зростаючи потреби світового ринку сприяли збільшенню обсягів промислового виробництва та нарощуванню обсягів експорту товарів в старопромислових регіонах, що обумовило їх вихід з кризи більш швидкими темпами, ніж інших регіонів країни. Проте існує низка проблем, які ускладнюють вихід старопромислових регіонів з кризи та не сприяють їх продуктивному розвитку у перспективі. Результативність формування та реалізації заходів антикризової політики, державної та регіональної політики щодо забезпечення ефективного розвитку старопромислових регіонів потребує чіткого осмислення тенденцій соціально-економічного розвитку цих регіонів в період післякризового відновлення, визначення та встановлення проблем, а також ризиків і загроз розвитку, що витікають з їх невідповідності.

Вирішенням проблем старопромислових регіонів займається значна кількість провідних вчених. Вагомими є наукові результати вітчизняних науковців О. Амоші, К. Горожанкіної, Л. Костіної, Є. Крихтіна, В. Ляшенка та інших. Важливі напрацювання стосовно подолання проблем та забезпечення Н. Гальцева, О. Косінцев, В. Княгінін, З. Муллагаєва, О. Татаркін, І. Тургель та інші. Переважна кількість наукових розробок